

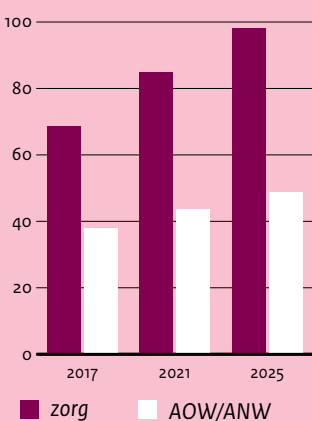
Actualisatie Verkenning Middellangetermijn 2022-2025

In deze verkenning voor de jaren 2022-2025 zijn de gevolgen van de corona-uitbraak in 2020 verwerkt.

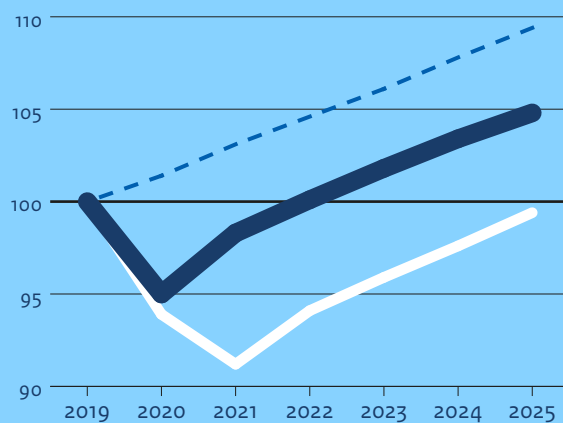
De vergrijzing van de bevolking dempt de toename van het arbeidsaanbod en verhoogt de uitgaven aan zorg en AOW

collectieve uitgaven in euro mld

De coronacrisis heeft langdurige gevolgen voor de economische groei en de overheidsfinanciën, zowel in het scenario van een nieuwe lockdown als in de basisverkenning

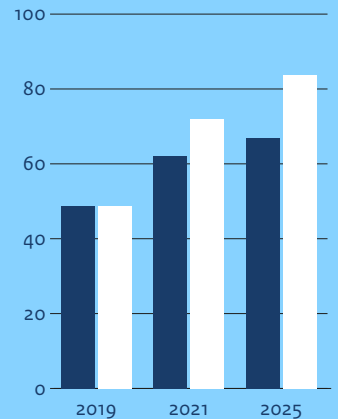
verandering bbp per jaar t.o.v. 2019 (2019 = 100)

--- verwachting maart

— basisverkenning

overheidsschuld in % bbp

— scenario

-1,7%

In de basisverkenning neemt het **begrotingstekort** af naar -1,7% bbp in 2025 en daalt de **werkloosheid** dat jaar naar 4,5%

CPB Visuele
samenvatting

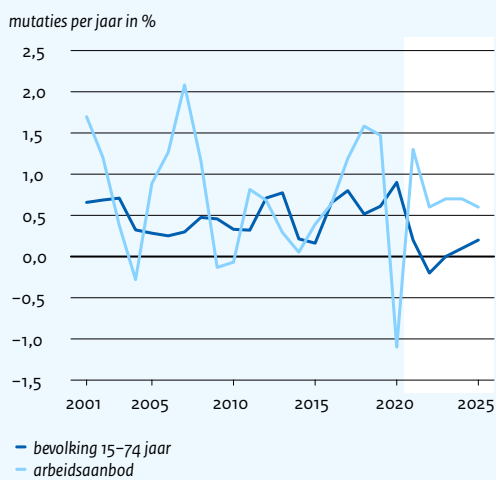
september 2020

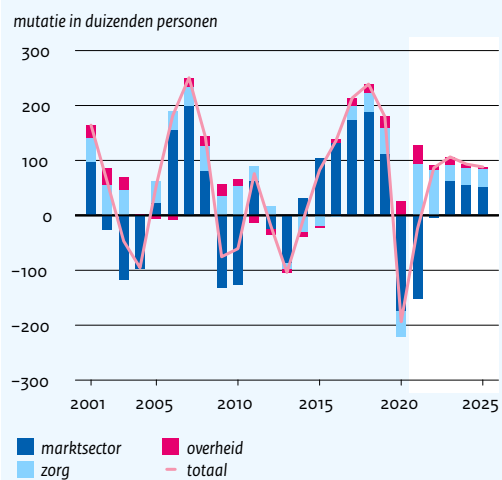
Het is onzeker hoe de corona-uitbraak zich ontwikkelt en daarmee is onzeker hoe de economie ervoor zal staan aan de vooravond van de MLT-periode 2022-2025. Onduidelijk is tot welke veranderingen in consumptie en sectorstructuur de coronacrisis zal leiden en wat internationaal de wijzigingen in economisch beleid zullen zijn.

In de jaren 2022-2025 neemt de bevolking tussen 15 en 74 jaar minder sterk toe (links) en levert de zorgsector een grote bijdrage aan de werkgelegenheidsgroei (rechts)

Bevolking 15-74 jaar en arbeidsaanbod

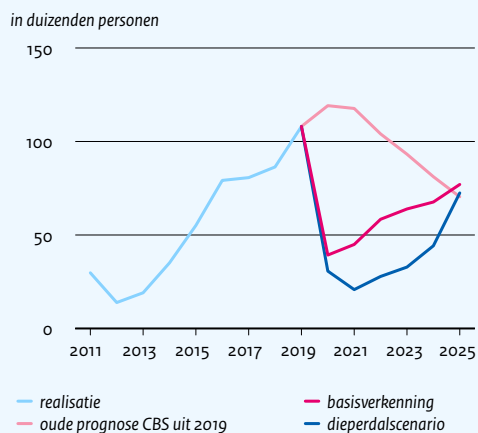
Werkgelegenheid naar bedrijfstak

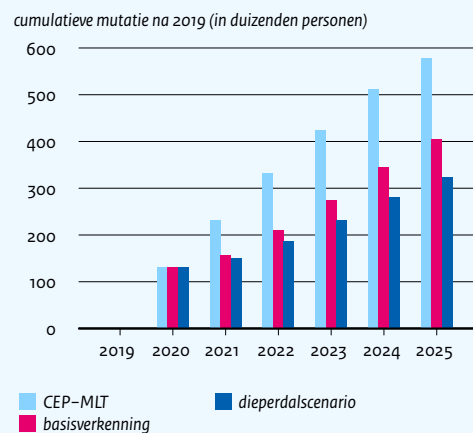
Bron: CBS en CPB ([databestand, link](#)).

De bevolkingsgroei zal naar verwachting vertragen. Belangrijkste oorzaak is de sterk afgenomen internationale migratie. Zeker op korte termijn is migratie minder aantrekkelijk vanwege (dreigende) mobiliteitsbeperkingen. Ook zet de afgenomen vraag naar arbeid een rem op immigratie.

Buitenlands migratiesaldo

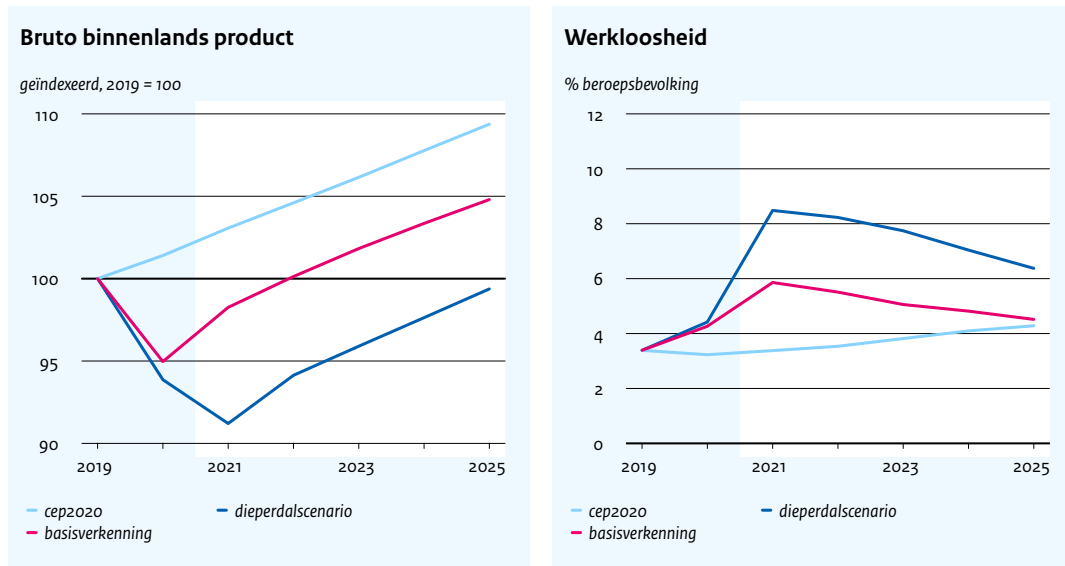
Structureel arbeidsaanbod

Bron: eigen berekeningen op basis van de bevolkingsscenario's van het CBS ([databestand, link](#)).

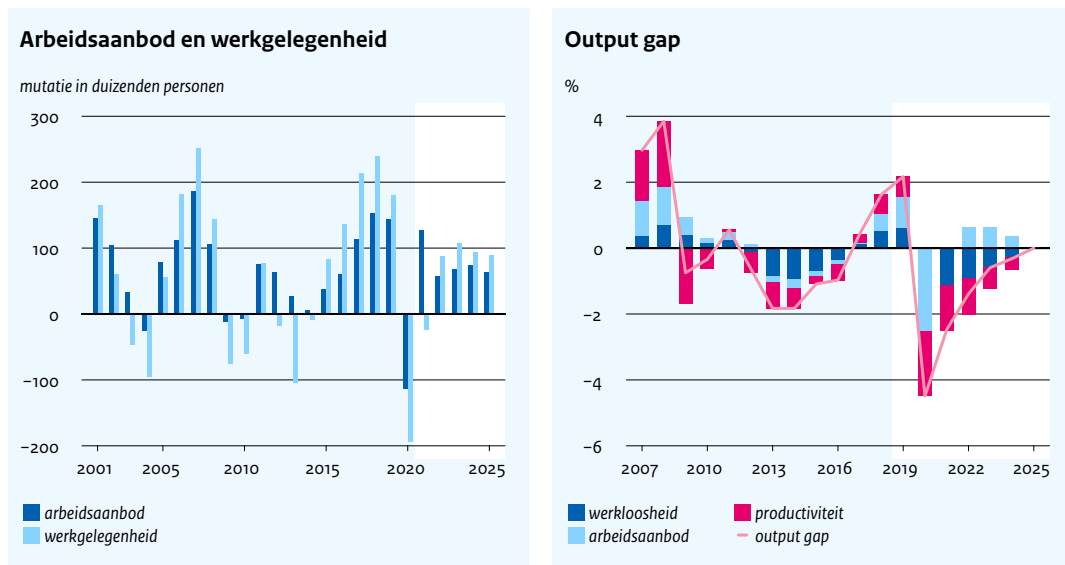
Om de onzekerheid als gevolg van corona recht te doen presenteert het CPB naast de basisverkenning het dieperdalscenario. In dit scenario is sprake van een nieuwe grootschalige contactbeperkingen in 2020-2021 en is de potentiële groei in 2022-2025 lager dan in de basisverkenning door lagere immigratie en lagere productiviteitsgroei.

De corona-uitbraak leidt tot een lager bbp-niveau in 2025 dan in de verkenning van maart (cep2020). Na een scherpe stijging in 2020-2021, komt de werkloosheid in de basisverkenning weer in de buurt van de verwachting van voor de coronacrisis. In het scenario blijft de werkloosheid hoger.

Bron: CBS en CPB ([databestand.link](#)).

De werkgelegenheid groeit gemiddeld met 1% per jaar in 2022-2025 in de basisverkenning. Deze groei is lager dan in de conjunctureel gunstige jaren voorafgaande aan de coronacrisis. De zorg legt een substantieel beslag op het arbeidsaanbod, wat het arbeidsaanbod voor de marktsector beperkt. De output gap sluit: het feitelijke bbp is in 2025 gelijk aan het potentiële bbp.

Bron: CBS en CPB ([databestand.link](#)).

Kerngegevens voor Nederland, basisverkenning, 2001-2025

	2001- 2004	2005- 2008	2009- 2013	2014- 2017	2018- 2021	2022- 2025
<i>mutaties per jaar in %</i>						
Internationale economie						
Relevant wereldhandelsvolume goederen en diensten	3,8	6,1	1,6	4,7	0,8	4,3
Concurrentenprijs (a)	-3,5	0,6	1,3	1,6	0,6	0,8
Olieprijs (dollars per vat, niveau in eindjaar)	36,1	96,3	107,8	54,3	45,1	51,7
Eurokoers (dollar per euro, niveau in eindjaar)	1,24	1,47	1,33	1,13	1,14	1,19
Lange rente Nederland (niveau in eindjaar in %)	4,1	4,2	2,0	0,5	-0,3	0,0
Volume bbp en bestedingen						
Bruto binnenlands product (bbp, economische groei)	1,2	2,9	-0,4	2,1	0,6	1,6
Consumptie huishoudens	1,0	0,9	-0,8	1,4	0,5	1,6
Consumptie overheid	2,8	4,0	0,8	0,7	2,3	1,6
Investerings (inclusief voorraden)	-1,0	5,5	-3,7	5,5	1,4	1,7
Uitvoer van goederen en diensten	3,0	5,0	2,2	5,0	1,6	3,5
Invoer van goederen en diensten	2,8	5,0	1,7	5,3	2,5	3,7
Prijzen, lonen en koopkracht						
Prijs bruto binnenlands product	2,8	2,2	0,8	0,7	2,1	1,3
Uitvoerprijs goederen en diensten, exclusief energie	-0,4	1,3	0,8	0,2	0,9	0,8
Prijs goedereninvoer	-1,9	3,3	1,4	-2,2	-0,5	0,9
Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp)	3,1	1,7	2,0	0,5	1,8	1,5
Loonvoet bedrijven (per uur) (d)	3,3	2,8	1,9	0,6	2,2	1,8
Cao-loon bedrijven (c)	3,0	2,0	1,6	1,3	2,1	1,5
Koopkracht, statisch, mediaan alle huishoudens		0,5	-0,7	1,3	1,0	-0,1
Arbeidsmarkt						
Beroepsbevolking	0,6	1,3	0,5	0,3	0,8	0,7
Werkzame beroepsbevolking	0,0	1,9	-0,2	0,9	0,6	1,0
Werkloze beroepsbevolking (in dzd personen, niveau in eindjaar)	466	318	647	438	545	435
Werkloze beroepsbevolking (niveau in eindjaar in % beroepsbevolking)	5,7	3,7	7,3	4,9	5,9	4,5
Werkgelegenheid (in uren)	0,0	1,5	-0,6	1,6	0,6	1,0
Overig						
Arbeidsinkomensquote (niveau in eindjaar in %)	74,0	70,5	74,1	73,3	74,0	74,6
Arbeidsproductiviteit bedrijven (per uur)	1,4	1,5	0,4	0,5	0,2	0,7
Individuele spaarquote (niveau in eindjaar in % beschikbaar inkomen) (b)	-2,2	-2,0	1,7	3,0	7,1	3,4
Saldo lopende rekening (niveau in eindjaar in % bbp)	6,6	4,3	10,1	10,8	7,6	7,7
<i>niveau in eindjaar in % bbp</i>						
Collectieve sector						
EMU-saldo	-1,8	0,2	-2,9	1,3	-5,1	-1,7
EMU-schuld (ultimo jaar)	50,3	54,7	67,7	56,9	62,0	66,8
Collectieve lasten	34,8	35,9	36,1	38,7	38,7	38,5
Bruto collectieve uitgaven	43,3	43,2	46,6	42,9	48,3	44,6

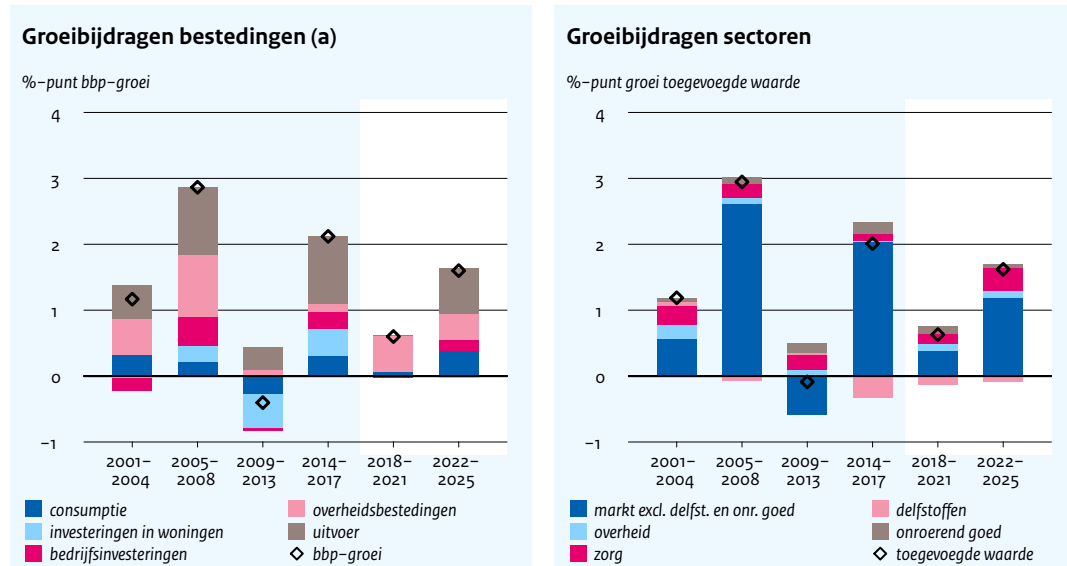
(a) Goederen en diensten, exclusief grond- en brandstoffen.

(b) Niveau; beschikbaar gezinsinkomen is inclusief collectieve besparingen.

(c) Voorheen contractloon bedrijven.

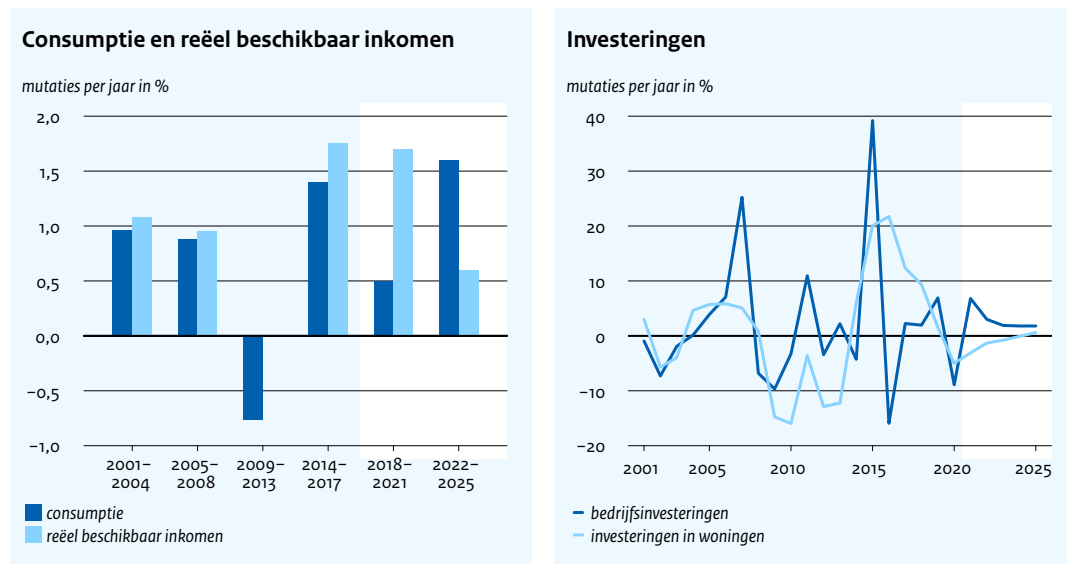
(d) De loonkostensubsidie NOW, en de continuïteitsbijdrage in de zorg, hebben een opwaarts effect op de loonvoetmutatie bedrijven in 2020 van 2,0%-punt en een neerwaarts effect van 1,5%-punt in 2021 en 0,4%-punt in 2022.

Alle categorieën binnenlandse bestedingen laten een hogere groei zien in 2022-2025 dan in 2018-2021. Dit vloeit voort uit het economisch herstel na de coronarecessie. Uitzondering vormt de overheidsconsumptie die terugvalt, maar wel historisch gezien hoog blijft.

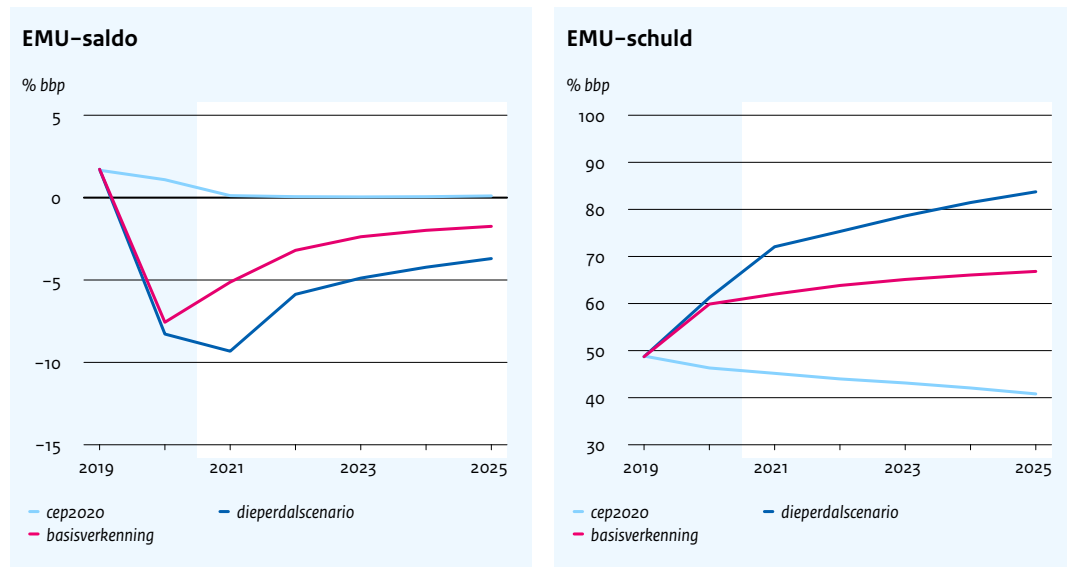
(a) De finale en gecumuleerde intermediaire invoer zijn in mindering gebracht op de bestedingscategorieën.
Bron: CBS en CPB ([databestand, link](#)).

Het herstel na de coronarecessie komt tot uitdrukking in hogere groei van particuliere consumptie. De sterkere toename van binnen- en buitenlandse afzet heeft zijn weerslag op bedrijfsinvesteringen. De volumegroei neemt van 1,5% per jaar in 2018-2021 toe tot 2,1% per jaar in 2022-2025. Het groeiherstel vindt plaats bij laagblijvende kapitaalkosten en stabiele winstgevendheid.

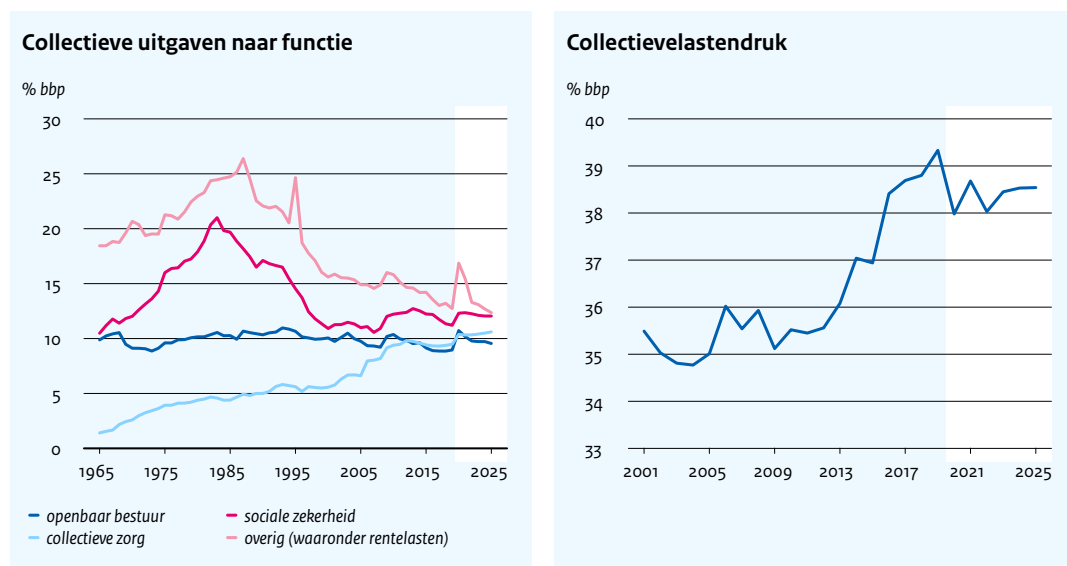
Bron: CBS en CPB ([databestand, link](#)).

De overheidsbegroting houdt in 2022-2025 een tekort, maar dit tekort neemt geleidelijk af. Het tekort is in 2020 ontstaan door de steunmaatregelen en het negatieve effect van de recessie op de belastinginkomsten. Het EMU-saldo verbetert in 2025 door inhaalgroei en aflopende steunmaatregelen. De overheidsschuld loopt op en blijft in de mlt-periode boven de EU-norm van 60% bbp liggen.

Bron: CBS en CPB ([databestand, link](#)).

De totale bruto collectieve uitgaven dalen met 3,7%-punt bbp tussen 2021 en 2025. Deze daling wordt sterk beïnvloed door de coronacrisis. Hierdoor zijn de uitgaven in 2021 hoog en dalen deze als de steunmaatregelen aflopen.

Bron: CBS en CPB ([databestand, link](#)).